

Türkiye'de...

Birikim 52-53/19

Ekim Seçimleri Öncesinden Ekim Sonrası Döneme Bir Bakış

Haziran sonlarına kadar oldukça yoğun ve hareketli olan resmî siyasal ortam, artık 1979 ara seçimleri hazırlığı içinde oluşun getirdiği bir durgunluk içindedir. Ancak bu durum, seçim propagandası çalışmalarının başlayacağı Eylül ayından itibaren yerini partiler arasındaki şiddetli polemiklere bırakacaktır. Hükümetin düşürülmesi ya da bir süre daha kalması ikilemi etrafında dönen çekişmeler, böylece, belki koşullarda bir takım değişikliklerle, kaldığı yerden yeniden başlamış olacaktır.

Yaklaşık Nisan ayı ortalarından Meclis'in tatile girdiği Temmuz başına kadar yaşanan hükümet krizi, partiler açısından bu seçimin ne denli önemli olduğunu açıkça gösterdi. Belki bu kriz sonucu hükümet düşmedi, ama bilindiği gibi Haziran sonunda yapılan son Meclis oturumunda CHP ağırlıklı hükümeti destekleyen milletvekilleri ile muhalefetin sayısı eşit hale geldi.

Meclis'teki bu duruma, özellikle AP'nin izlediği «hükümeti yıpratma» politikasının etkisiyle, siyasal gerginliğin giderek artması eşlik etmiştir. Yaşanan olaylar, bu gerilim artışının artık çözüm noktasına yaklaştığını, ara seçimlerden sonra, siyasal alanda artık belirgin kesin sonuçların elde edilmesi gerektiği izleniminin yaygınlaştığını göstermektedir. Seçim sonuçları, hem Meclis'teki dengeyi etkileyeceği, hem de bugüne dek «hükümetin bunalımı» olarak beliren siyasal gerilimin çözüm yönünü gösterebileceği için, bir hayli önemlidir. Bu seçimi izleyecek olan aylarda, Türkiye'nin siyasal düzeydeki sorunlarının ne yönde gelişeceği, nasıl bir -orta vadeli- çözüme varılacağı belli olmuş olacaktır.

Seçimlere ve seçim sonrası döneme en büyük beklentilerle girmekte olan parti, şüphesiz AP'dir. Ara seçimlerde yenilenecek olan 5 milletvekilliğinden 3 ya da 4'ünü kazanarak Meclis'teki dengeyi hükümetin aleyhine bozmayı ummaktadır. AP. Eğer bu gerçekleşirse ve ayrıca AP, CHP'den yüksek bir oy oranı elde ederse, hükümetin düşeceği kesindir. Böyle bir seçim sonucu, o zamana dek hükümete son darbeyi vurmak için gerekli her şeyi hazırlamış olan AP'ye, gerekli sayıyı sağlamanın yanısıra, koşulların tam anlamıyla olgunlaştığını göstermiş olacaktır.

Bugün, güçlü bir ihtimal olarak gözükken böyle bir durumun yol açacağı gelişmeler neler olabilir? AP tek başına hükümet olamayacağına göre, yeni bir MC hükümeti ihtimali akla geliyor. Ancak AP'nin elde etmiş olduğu konum, artık böyle bir girişime uygun değildir. Zaten tavırları da, bu partinin bir III. MC'ye

taraf tutmadığını açıkça göstermektedir. Hele varsaydığımız gibi seçimlerden güçlü çıkmış bir AP, buna hiç yanaşmayacaktır.

CHP ağırlıklı hükümetin düştüğü, yerine de bir sağ koalisyonun kurulmadığı böyle bir durumda, erken seçim yönünde güçlü bir eğilimin oluşması beklenebilir. Bununla beraber düşünülmesi gereken bir ihtimal de, geçici bir hükümetin oluşturulmasıdır. Bu, özellikle ekonomik işleri yürütmesi beklenen bir teknisyenler hükümeti biçiminde olabilir. Ekonomik konularda temel karar ve önlemler alınmıştır. Ekim sonrası, bir hükümetin önünde böylesi temel kararlar almayı zorunlu kılan acil sorunlar olmayacaktır. Sorunlar, elbette varlığını, ağırlığını koruyacak, ama hükümete düşen görev, bunlara ilişkin olarak önceden tesbit edilmiş olan karar ve politikaların uygulanmasına nezaret etmek olacaktır. Bu bakımdan bir teknisyenler hükümeti muhtemel bir erken seçime kadar işi idare edebilir. AP de, sanırsanız, böyle bir hükümetle 1980 ilkbaharına ulaşmayı ve o zaman erken seçime gitmeyi tercih eder.

MSP ve MHP ile bir III. MC hükümeti kurmak, orta vadedeki amacı bu partileri iktidare etmek olan AP için herhangi bir yarar getirmez. Rakibi CHP yıpranmıştır. 1977 seçimlerinde CHP'ye verilmiş oyların bir bölümünün kendine döneceğini kuvvetle uman AP, Ekim'den sonra MSP ve MHP'den gelecek ortak hükümet kurma yolundaki baskıları hem geçersiz kılmak hem de kamuoyunda bu tavrını haklı göstermek zorundadır. Sanırsanız AP, daha Ekim seçimleri öncesinde bu tavrına dayanak olacak temaları işleyecektir. MSP ve özellikle MHP ile ortaklığa girmeme nedenlerini ilân veya güçlü biçimde ima eden bir propagandaya önemli yer vermesi beklenir. Böylece Ekim seçimleri sonrasındaki muhtemel hükümet krizi ortamında bir III. MC alternatifinin mümkün olamayacağı tezi kolayca taraftar bulacak. Geriye AP-CHP veya S. İrmak hükümeti tipinde bir hükümet formülü kalacaktır. İktidardan düşürülmüş bir CHP'nin AP ile hükümet kurmaya yanaşmasından umabileceği hiçbir yarar yoktur. İstisnai bir durum değişikliği olmazsa bir AP-CHP hükümeti beklenemez. Bu durumda AP'nin başını çekeceği 1980 ilkbaharında bir erken genel seçim talebi kamuoyunca benimsenecektir. CHP'nin bu durumda MSP ile hükümet kurmaya isteklenmesi de bir ihtimaldir, ama bu ihtimalin ancak erken seçim tarihini biraz daha ileriye atmanın ötesinde bir etkisi olamaz.

Elbette ki bütün bu söylenenler CHP'nin Ekim seçimlerinde oy oranının düşeceği, hükümetin Meclis'te

çoğunluğunu yitireceği ihtimali üzerine kuruludur. Şüphesiz CHP böyle bir sonucu önlemek için elinden geleni yapacaktır. Nitekim bunun hazırlıklarına başlamış bulunuyor. Hükümetin elinde önemli miktarda birikmiş döviz bulunduğ gibi, yeni döviz gelirleri elde etme ve dış yardım imkânları da var. Bunlarla CHP, temel ihtiyaç maddeleri yokluğundan doğan sıkıntıları, seçim arifesinde -geçici de olsa- kaldırarak oy kaybını gidermeye, azaltmaya çalışacak. Bunu başarabilir, seçim arifesinde yoklukların artık giderildiği görünümünü yaratabilirse, CHP, 18 aylık sıkıntılardan sonra nihayet ülke ekonomisini kurtardıklarına dair bir propagandayı yürütebilecektir. «Milletçe sıkıntılara katlandık, ama sonunda mutlu günlerin eşliğine geldik» temasını işleyecek bir CHP propagandasının oy kaybını önleyebileceğini ummanın ötesinde bir yolu yoktur CHP'nin.

Ekim arifesinde ve sonrasındaki durumun, yukarıda ana çizgileriyle belirtilen çerçeveden taşmayacağını söyleyebiliriz. Bir hükümet krizi muhtemel olsa da, bir geçici hükümet (ler) dönemi beklense de, Ekim sonrası dönemin yine de bir durgunluk dönemi sayılması gerektiği çıkarılabilir buradan. Şu anlamda ki, artık marjinal siyasal güçlerin iktidar hesaplarını etkileyebileceği bir dönem geride kalmış olacaktır. Genel beklenti, mevcut iki büyük siyasal partiden birinin iktidar olması yönünde olacaktır. Küçük sayısal üstünlüklerle kurulan bir dizi koalisyon hükümetleri ile geçen 1973-1979 dönemi, hangisi olursa olsun bir büyük siyasal partinin iktidarda olmasının en ehven-i şer olduğu yolunda bir kararı yaygınlaştırmıştır. Buna burjuva siyaset terminolojisi «istikrar özlemi» demektedir. Ekleyelim ki, toplumların böylesi bir «istikrar özlemi»ne kapılması bir diğer olguyla birlikte olur: Toplumun politikadan bıkmaması, apolitikleşme 1973 sonrasından beri güçlü bir politikleşme süreci yaşayan Türkiye toplumu işte bu durumuyla «istikrar aramaktadır».

Türkiye sosyalist hareketinin ise bu gidisi artık eskisi kadar da etkileyemediğini söylemek gerekiyor. Asıl üzerinde durulması gereken nokta bu. Bu durumu açıklamak için önemli bir diğer olgu da gözönünde bulundurmalıyız. 1973 yılında 12 Mart döneminin kapanmasıyla birlikte, Türkiye toplumunda görülmemiş ölçüde yaygın ve yoğun bir politikleşme sürecine girilmiştir. Sosyo-ekonomik sorunlardan kaynaklanan bir arayışın geniş halk kesimlerini politik düzeyde çözüm aramaya yöneltmesiyle doğan ve hızla gelişen bu politikleşme, sosyalizme belirli bir ilgi en azından açıklık gösteren bir toplumsal muhalefet hareketinde kendini gösterdi.

Ne var ki, toplumsal muhalefet hareketinin yükselişi 1977 yılına kadar sürdü, bu tarihten itibaren durakladı. Bunun en önemli nedenleri olarak CHP'nin Haziran seçimlerinde salt çoğunluğu kazanamayışının yarattığı hayâl kırıklığı ve bu partinin o sıralarda özellikle belirginleşen tutarsızlıkları gösterilebilir. Gene de 1978 başında kurulan CHP ağırlıklı hükümet geniş bir destek topladı. Gerçekten de bu hükümeti destekleyenler arasında, aslında AP'nin tabanından olan, ona oy veren kesimler bile bulunuyordu. Ancak CHP bu büyük desteğin sağladığı imkânları değerlendiremedi. Bunda, hükümet olduğu dönemin koşullarının hayli

ağır ve zor oluşunun elbette rolü vardı. Ama CHP'nin hükümette gösterdiği yalpalamalar ve beceriksizlikler daha da önemlidir. Sonuç CHP'ye bağlanan umutların duraklaması, giderek sönmesi oldu.

Ancak ne kadar önemli olursa olsun, CHP'nin başarısızlığı toplumsal muhalefetin duraklaması, hattâ giderek gerilemeye başlamasını açıklamaya yetmez. Çünkü toplumsal muhalefet, sosyalistlere de sempati duyuyor onlardan da bir şeyler bekliyor ve destekliyordu. Ama sosyalist hareketin iç çatışmalarının yarandığı güvensizlik, daha da önemlisi, sosyalist hareket, düzeni de, CHP'nin vaadettiği «düzeni değiştirme» umudunu ve uygulamalarını da eleştirdiği halde, kendisinin özgün bir hareket oluşturamaması ve olumsuz bir muhalefet ögesi olarak kalması, CHP'nin boşa çıkardığı umutların sosyalizme yönelmesini engelledi. Bu yüzden, toplumsal muhalefet hareketinin durulmaya ve gerilemeye başlarken ve yerini bir apolitikleşme sürecine bırakırken sosyalist hareketten desteğini geniş ölçüde çekmiş, -en iyimser deyimlendirmiş olması şaşırtıcı değildir.

Nitekim, evvelce toplumsal muhalefet kesimleri, faşistlerle çatışan devrimciler haklı bulur, onları desteklerken ve faşist katliamları toplumsal bir sorun olarak kavrayarak, bu anlayış giderek yerini, olayları kendi dışında bir çatışma olarak görme eğilimine bırakmaya başlamıştır. Bu olguyu yalnızca hükümetin propagandası, basın, radyo, TV vb'nin etkisiyle açıklamak herhalde aşırı iyimserliğin bir yanlığı olacaktır.

Yukarıda belirtilen, AP'nin güçlenmesi ve başarı şansının fazla olması olgusunun temelleri de toplumsal muhalefetin durulmakta oluşunda aranmalıdır. Kendini «asil sol» olarak gösteren CHP'nin başarısızlığı ve CHP'yi soldan eleştiren sosyalist hareketin ciddi bir alternatif haline gelememiş olması, toplumsal muhalefetin duraklamasında, kendi kabuğuna çekilmesinde en önemli etkidir. Bu durumda, siyasal istikrarın sağlanması, bir çözüm olarak değil ama bir ehven-i şer olarak istenir olmaktadır. Şüphesiz, bu biçimde doğmuş bir istikrar talebi, düzen partileri açısından hiç de üzerinde orta vadeli hesaplar yapılacak bir eğilim olarak değerlendirilmeyecektir. Ancak Türkiye koşullarında, hele 1973-1979 döneminin fırtınalara gebe sürecinden sonra düzen partileri, bu hâlâ gerilimini koruyan istikrar eğiliminin birkaç yıl sürmesini bile hoşnutlukla karşılamaları gerektiğini bilecek kadar deney kazanmışlardır. 1950 ve özellikle 1960 ortalarından bu yana Türkiye toplumunun yaşadığı hızlı evrimleşme, düzen partilerini, sosyalist harekete öğretebildiklerinden herhalde biraz daha fazla şey öğrettir. Türkiye'deki siyasal güçlerin incelenmesinden çıkan genel tablo, açıkça göstermektedir ki, Türkiye sosyalist hareketi önemli bir güç ve etkinlik kaybına uğramıştır ve kitle desteğini yitirmektedir. Son aylarda, bu yargıyı doğrulayan pek çok örnek yaşanmıştır. Sosyalistlerin yıllardır tüm güçleriyle çalıştıkları ve bazılarında çoğunluğa sahip oldukları birçok fabrikada yapılan referandumların sağ sendikalarca kazanılması, özellikle üzerinde durulması gerekli olaylar. Örneğin, MKE fabrikalarında, Ereğli ve İşken'de demir-çelik fabrikalarındaki referandumlar. Hatırlanmalıdır ki bu tür gelişmeler 1977'den beri gözlem-

Birikim 52-53/20

lenmektedir. DKÖ'lerindeki değişimler de oldukça anlamlıdır. Sosyalistlerin kurduğu bu örgütlerin (çeşitli meslek örgütleri) eylemlilikleri ağırlıklı siyasal nitelikteydi. Ama son zamanlarda artık daha çok ekonomik ve mesleki düzeylerde taleplere ağırlık vermeye başladılar. Bunun nedenini bu örgütlerin yönetimindeki sosyalist eğilimli kişilerin sağ kaymasında görmek yüzeysel bir açıklamadır. Değişiklik, bu örgütlerin üyelerinde, 1973'ten bu yana politik taleplerin öne çıkarılmasına karşı olmayan, hattâ bunu benimseyen geniş üye yığını, bugün ancak ekonomik ve mesleki taleplerin öne sürülmesini benimsiyorlar, örgütte kalmalarının koşulu bu oluyor. Bu gerileyişi başta gelen bir nedeni, sosyalistlerin kendi içlerindeki kavgaların, bölünme noktasına, örgütü parçalamaya noktasına gelmesiydi. (DISK, TÖB-DER olayları). Aynı zamanda, siyasal ilgiyi artan ve çok yönlüleşen bir eylemliliğe kanalize edecek bir örgüt yapısı ve işleyiş de oluşturulamadı. TÖB-DER, TÜM-DER, TÜTED gibi büyük örgütler belki parçalanmadılar. Ama bunların herhangi bir şubesinde yönetime gelenler, yalnızca kendi eğilimlerinden kişilerle çalışıyor, diğer üyelerin faaliyetlere katılmaları gerçekleşmiyordu. Her şubede yönetime gelenlerce, örgütün imkânları kendi eğilimlerinin eylemleri için kullanıldı. Bu durumlarıyla sözkonusu örgütler, bütünselliği olmayan, her şubenin alt bölümlerini oluşturduğu garip birer federatif örgüt olabildiler ancak. Nitekim bunların 1973 sonrası dönemde, örneğin TÖS'ün 1970'te gerçekleştirdiği Türkiye çapında öğretmenler grevi gibi eylemleri olmadı. Ancak, bu örgütlerin, üyelerinin siyasal ilgisini biçimlendirememiş olmasının nedeni, işleyiş hatalarından ibaret değildir. Belki daha da temel hatalar, örgütsel yapının kendisindedir.

Sonuç olarak, Türkiye sosyalist hareketi, 12 Mart dönemi sonrasında kendisine yönelmiş ya da yakınlamış olan geniş bir kitleyi yönlendirememiş örgütleyememiş ve artık bu kitlenin desteğini yitirmeye başlamış olarak, aynı zamanda da, bütün bunları başarması için gerekli bilincilliği ve örgütlülüğü edinmemiş olarak, Türkiye toplumunun uzun bir süredir, derin ve yoğun biçimde yaşamış olduğu bunalımın -büyük bir ihtimalle- burjuva demokrasisi platformunda çözüme varacağı bir döneme girmektedir.

Az önce de belirtildiği üzere, bu dönem hükümet krizleriyle, erken seçim tartışma ve çalışmalarıyla geçebilir ve resmi siyasal ortam yine hareketli görünümünü sürdürebilir.

Ancak sosyalistlerin asıl ilgilerini yöneltmeleri gereken geniş yığınların siyasal ilgi düzeyleridir. Kitlelerin içinde buldukları siyasal-ideolojik «hava»da, içe dönük, ama yorgun bir memnuniyetsizliğin, politik bıkmışlığın, yani genel ifadesiyle bir apolitik görünüm egemen olacağı şimdiden kestirilebilmektedir. Genel olarak solda olduğunu söyleyebilecek ama artık aktif denilebilecek bir siyasal ilgi ve destek göstermekten uzak duran bir toplumsal muhalefetin bu durgun tavra girmesi, bu anlamda bir «istikrar» durumu, orta-sağ eğilimlerin güçlenmesine doğru bir süreç izleyebilir. 1973 sonrası toplumsal muhalefet hareketinin düzen kanalları içinde absorbe edilmesi demektir bu. Ve hiç de ihtimal dışı sayılmamalıdır. Kapitalizmin tarihinde pek çok örneği vardır bunun. Kaldı ki bugün, düze-

lin soy eğilimlerinin bu yoldaki özel gayretlerine, manipüle edilmiş bir sosyalizmin aldatıcı görünümüne bürünerek yardımcı olan reel sosyalist güçler de vardır. Bütün bir 1973 sonrası dönemdeki sonuçlarıyla düzenin kurumsal örgüsü içinde bir yere yerleşmeğe çalışan, toplumsal muhalefeti buralarda avutan bu eğilimler, can atıkları legaliteyi elbette bu tür hizmetleriyle kazanacaklardır.

Bütün bunlar dikkate alındığında, Türkiye toplumundaki 1973 sonrası politikleşme döneminin son perdesi denilebilecek olan-1979 Ekim seçimleri öncesi ve Ekim'den sonraki sayılı aylar arasındaki evrenin, sosyalist hareket için önemli ortaya çıkar. Gerçi Türkiye sosyalistleri, bu önemli evrenin arifesinde -bugün- birçok yönden hayli avantaj yitirmiş durumdadırlar. Bu belki yakın dönemde etkisini gösterecek bir girişimde bulunabilme imkânını vermeyebilir. Ama hiçbir girişim yapamaz durumda bulunduğu anlamına kesinlikle gelmez. Türkiye'de sosyalistler, hiç de eksik olmayan potansiyellerini yoğunlaştırarak, reel sosyalizmce tahrip edilmiş sosyalizmin ufkunu gösteren yaygın ve çok yönlü bir kampanyayı başlatabilirler. Genelleşen apolitikleşme sürecine bu müdahale, gereğince yapılamazsa, öyle gözükmektedir ki Türkiye'de sosyalist hareket, bu sürecin akışında yıpranmaktan kurtulamayacak, gitgide marjinalleşen bir çevre haline gelmeye aday olacaktır.

Bu söylenenlere, Türkiye'de yeni bunalımların yaşanacağı söylenerek itiraz edilebilir. Türkiye'nin geri bırakılmış bir toplum olmasından çıkılarak kapitalizme geçiş bunalımını da, kapitalist bunalımları da diğer ülkelerden daha ağır yaşadığını ve yaşayacağını söylemek elbette mümkündür. Ancak bunları yukarıdaki değerlendirmeye itiraz olarak ileri sürmek ve sosyalistlere «gelmesi kaçınılmaz olan bunalım günlerine hazırlanmayı» önermek yanlıştır. Her şeyden önce, şu son derece açıktır: Bugün gözlemlenen apolitikleşme, ekonomik sorunların geniş kesimler için tam bir bunalım oluşturduğu bir ortamın olgusudur. Fiyatların artması, gerçek ücretlerin düşmesi, 1973'lerden bu yana artarak sürmüştür. Bugün bu durum en yüksek düzeye varmıştır ve ekonomik kriz kendisini her zamankinden daha şiddetli ve açık biçimde duyurmaktadır. Buna rağmen apolitikleşme, yani kitlelerin sorunları kendi politik tavır ve eylemlilikleriyle çözmeye çabalarından caymaları, bu yöndeki güdülerini giderek yitirmeleri sözkonusu oluyorsa, bu apolitikleşmenin nedeni olarak ekonomik istikrarı göstermeye imkân yoktur. Asıl neden, geniş toplum kesimlerinin içinde yaşadıkları hayat tarzından doğan sorunlarını, tepkilerini olumlu bir plana aktarma imkânı bulamamalarıdır. Sosyalizmin, yeni bir hayat tarzı olarak kavranmasını mümkün kılan bir siyasal-toplumsal alternatif sunulamamıştır. Bu durumda arayış duraklamış, «umut» sikkileşmiş ve geniş kesimler ister istemez sorunlarıyla yaşamak, onlara alışmak eğilimine kapılmışlardır. Bu kavranılmadıkça, gelecekteki bir ekonomik krizin sosyalizme doğru güçlü bir eğilim yaratacağını beklemek ancak çaresizlere özgü bir iyimserliktir.

Kısmi rötüşlerle durumu kurtaracağını sanarak, gelecekteki bir bunalımın kendisine geniş imkânlar sağlayacağına inanmakta devam edenlerin, dikkate almadıkları önemli bir nokta daha var. Toplumsal muhale-

Birikim 52-53/21

fet hareketinin sosyalist harekete doğru yönelimini duraklatan yalnızca Türkiye sosyalist hareketinin özgül zaafı, hataları değildir. Bundan hatta daha önemli neden, uluslararası sosyalist hareketin genel alanında meydana gelen bir seri olumsuz gelişmelerdir. Sosyalist sıfatlı devlet, parti ve kişiliklerin gösterdikleri tutum ve uygulamalar, bilinen anti-komünizmin propagandalarının yapabildiğinden daha fazla etkiledi. ABD'nin son yıllarda giriştiği yeni bir ABD imajı oluşturma yönündeki çabalarının varlığında bu sarsıcı etki, daha da arttı. Carter'ın başlattığı «sevimli ABD» politikası, ABD'nin özellikle Afrika'da sahnelediği politikalarla birleştirilerek, geleneksel hegemonyacı ABD imajını değiştirtmeğe yönelik ve yine ABD Watergate olayı ile CIA'nın faaliyetlerini açıklama yoluna gitti. Şili, Arjantin gibi diktatörlük yönetimlerine karşı çıkışlarda; müdahale etmesi beklenen —Nikaragua gibi— olaylarda tam tersi bir tavir benimsenerek sürdürüldü. ABD'nin bu girişimleri, anti-ABD propagandanın etkililiğini azalttı. Üstelik ABD bu alanda yalnızca savunmasını geliştirmekle yetinmedi, atağa da girişti ve etkili oldu. Özellikle «insan hakları» üzerinde yoğunlaşan suçlamaların muhatabı olan SSCB, bunları tam anlamıyla reddeden bir cevap vermedi. Diğer yandan sosyalizm için büyük prestij kaybına yol açan olaylar yaşandı. Çin-Sovyet çatışması askerî bir çatışmaya çok yaklaştı (Vietnam-Kamboçya olayları sırasında). Nihayet, Vietnam-Kamboçya ve Vietnam-Çin savaşları sosyalist olarak bilinen güçlerin aralarında savaşması olarak görüldü. Özellikle bu olay, sosyalizmin herşeye karşı koruyabildiği olumlu imajı doğrudan sarstı. Bu ülkeler yalnızca birbirleriyle ilişkileri açısından değil, toplumsal yapı ve bir hayat tarzı olarak da cezbedici bir alternatif olmaktan çıktı. Tersine, şu beğenilmeyen düzenin malum toplumlarıyla yarış adı altında, onlara benzemeye çalışan toplumlar olarak algılanabilmekteydiler.

Sosyalistler, bütün bu olguları kapsayan toplu, temelli bir özleştirme yapmadıkça ve yalnız Türkiye'de değil uluslararası düzeyde meydana gelmiş olayların yarattığı kuşkuları geçersiz kılacak bir hareket oluşturmadıkça, kendi hedefiyle ilgisi bulunmayan çok küçük kazanımlar dışında başarı şansı olmayacak, giderek bugünkü varlığından bile çok şey yitirecektir. Buna karşılık, Türkiye sosyalist hareketinin devrimci ögeleri, önümüzdeki dönemde sözkonusu eleştiriyi ve

sosyalizmin kendi aslı özelliklerini yansıtan örgüt, program ve çalışmaları gerçekleştirme yoluna girebilirlerse, bu atılımı yapabilirlerse; reel sosyalizmin özel engelleyiciliğini de aşarak, sosyalist toplumsal-politik hedefi, Türkiye toplumunun bağrında filizlendirebileceklerdir.

Fırtınalı bir dönemden geçen ve şimdi geçici bir durgunluk evresine girmekte olan Türkiye'de, sorunlarını unutmamanın yollarını çeşitli boşalım hareketlerinde arayan, apolitik bir topluma doğru gidiş eğilimleri görülmeye başlanmıştır. Özellikle kapitalizmin geliştiği toplumlarda hippilik, seks kültürü, tüketim kültürü, dinî tarikatlar vb son yıllarda, toplumsal-politik sorunların yerine kişisel boşalmanın şu ya da bu biçimini seçiren eğilimler, gruplaşmalar doğmaktadır. Bunlar ya da benzerleri henüz kapitalistleşmenin tüm boyutlarının yaşanmamış olduğu Türkiye toplumu için de artık beklenebilecektir. Kapitalistleşen toplumun çok çeşitli sorunlarından mümkün olduğunca etkilenmemenin ya da kaçmanın kanalları olan bu tür oluşumlar insanların, kapitalist hayat tarzına karşı duydukları memnuniyetsizliği, tepkileri bir dönem absorbe edebilmekte, çarpıtmaktadır. Bunların çoğu kalıcı değildir. Ama şu da unutulmamalıdır ki sistem, modası geçen her boşalım mekanizmasının yerine bir yenisini devreye sokabilmektedir. Düzene karşı duyulan tepkilerin böyle politika dışı kanallara aktığı ortamlarda, düzen partilerinin taraftarları, olduğundan da çok gözükür. Sosyalist hareketin yalnızca politik yönelişleri değil, böyle gelişmeleri de hesaba katması gerekecektir.

Türkiye sosyalist hareketinin devrimci ögeleri, kapitalist hayat tarzına karşı memnuniyetsizliğin tüm biçimlerinin politika dışı kanallara değil, sosyalist harekete yönelmesini sağlayacak bir sosyalist alternatifin örgütsel temellerini bugünden yaratmak zorundadırlar. Bugün bu görev beki eskisinden daha zor ve olumsuz koşullarda karşımıza çıkmaktadır. Ama marksizm, teori ve hareket olarak, kapitalist toplumun bütün yönleriyle eleştirisini yapabilme ve ondan nitelikçe üstün bir toplum alternatifini oluşturabilmenin yolunu aydınlatma özelliğini yitirmiş değildir. Ekonomizmin ağır gölgesinden sıyrılmış marksizmin bu zenginliğini, Türkiye'nin zorlu koşullarında eylemleriyle sergilemek, Türkiye sosyalistlerine düşen tarihi görevdir.